

Попередження наси́льства у сім'ї

Раніше нам так здавалося, що так званих благополучних сімей у нас значно більше, ніж сімей алкоголіків, ледарів та просто неосвічених людей з брутальною поведінкою, яким притаманне насильство щодо дітей. Ми змалку засвоїли істину, що «сміття з дому виносити не можна», а це означало повне замовчування тих трагедій, які розгорталися за зачиненими сімейними дверима. Іноді ми чуємо: «Як це могло статися? Адже цей хлопчик з благополучної сім'ї?» А він з великою вірогідністю був свідком домашнього насильства – чи приниження, чи ігнорування, чи навіть побиття матері, братика і т. ін. Може, і сам ставав жертвою насильства, не спроможний був захистити ні себе, ні матір, не міг ні з ким поговорити про свій біль.

Сьогодні ми вже добре знаємо про існування такого ганебного та досить, на жаль, поширеного явища, як насильство в сім'ї. В Україні навіть прийнято Закон «Про попередження насильства в сім'ї». За статистикою, 75 % потерпілих від домашнього насильства в сім'ї є діти.

Відомий польський спеціаліст з попередження домашнього насилля Ліс Аларкон дає таке визначення насильства:

Насильство – це дії, що чинить (- ять) одна (або декілька) особа (осіб), які характеризуються такими ознаками: здійснюються свідомо і спрямовані на досягнення певної мети, завдають шкоди (фізичної, моральної, матеріальної тощо) іншій особі; порушують права і свободи людини; той, хто здійснює насилля, має значні переваги (адміністративні, фізичні, психологічні тощо), що робить неможливим ефективний захист жертви насилля. Традиційно виокремлюють такі види насильства: фізичне (порушення меж), психологічне (позбавлення вибору, жорстоке поводження), економічне (нехтування потребами), сексуальне (насильницькі дії та сексуальне розбещення).

Психологічне насильство:

- використання лайливих слів, крику, образ, які негативно впливають на самооцінку партнера;
- образливі жести або дії, примус до принизливих дій;

- прояв грубощів стосовно рідних або друзів партнера;
- завдання шкоди домашнім тваринам, до яких емоційно прив'язаний партнер (жертва);
- знищення, пошкодження або приховування особистих речей;
- груба критика вчинків, думок, почуттів;
- ставлення як до слуги;
- обмеження свободи дій і пересування;
- контроль і обмеження можливості спілкування з рідними або друзями, переслідування;
- погрози (фізичного насильства, розповісти про особисті справи, секрети тощо);
- ігнорування, нехтування дитини, відсутність доброзичливої атмосфери;
- втягування у з'ясування стосунків, шантаж;
- недостатнє задоволення потреб в їжі, одязі, освіті, медичній допомозі;
- недостатнє забезпечення дитині необхідної підтримки, уваги, прихильності.

Вербальне або словесне насильство: здійснюється, коли докоряють за кожний вчинок, критикують особистість або принижують грубою лайкою. Емоційне насильство може здійснюватись без слів – за допомогою міміки, поз, поглядів.

Фізичне насильство: будь-яка насильницька поведінка, яка може проявлятися у вигляді ляпасів, скубань, укусів, штовхань, ударів, подряпин, опіків, задушень, грубих хапань, відкидань убік або на підлогу, кидання предметів у жертву, позбавлення їжі або пиття тощо.

Сексуальне насильство: зазіхання на статеву недоторканість жертви.

Економічне насильство:

- позбавлення або обмеження можливості користуватися і розпоряджатися власними грошовими коштами;
- позбавлення можливості користуватися власним або спільним майном;
- завдання шкоди або знищення майна партнера (жертви).

Жертвами насильства найчастіше стають діти, які мають:

- особливості поведінки – замкнені діти, інтроверти (флегматики) або діти з імпульсивною поведінкою, гіперактивні;
- особливості зовнішності чи фізичні вади;
- проблеми в розвитку чи хвороби – епілепсія, тики, заїкання, енурез, порушення мовлення;
- низьку самооцінку.

Найбільш типовими наслідками такої ситуації стають такі *скарги батьків чи педагогів на поведінку дітей*: бійки; конфлікти з оточенням; низький рівень навчальної діяльності; замкнутість; підвищена агресивність; похмурий, сумний настрій; депресія; тривожність, страхи; нестійкість емоційної системи; ігри наодинці; занедбаний зовнішній вигляд.

Жорстокість щодо дітей виникає з різних причин: якщо дорослі мають негативні моральні якості; якщо вони не задоволені своїм життям; як результат конфліктів у сім'ї; як психічне захворювання батьків та інших кривдників.

Шляхи запобігання насильства

Коли дитина поводиться агресивно:

- з'ясуйте причину агресії;
 - навчайте дитину висловлювати свої почуття і потреби відкрито.
- Традиційно ми привчаємо дітей стримувати свій гнів та агресивність. І коли ці почуття виникають, дитина навчається їх ховати, відчуючи сором, провину;
- установіть чіткі та незмінні межі поведінки, переконайтесь, що дитина розуміє: ворожі, агресивні дії неприпустимі ніколи;
 - пам'ятайте, що ваші дії для дитини – основний взірець для наслідування.

Коли дитина стала свідком проявів насильства в сім'ї:

- допоможіть дитині поділитися своїми почуттями з кимсь із дорослих, сприяйте тому, аби вона не замикалась у собі;
- обговоріть ситуацію, її причини, можливі наслідки;
- допоможіть їй зрозуміти, що в тому, що батьки сваряться, немає її вини;
- якщо не впораєтесь самі – звертайтеся до психолога.